
Jan Opletal

MUC. Jan Opletal (1915–1939)

medik, oběť nacistické perzekuce

Postava studenta Jana Opletala neodmyslitelně patří k studentskému hnutí a jeho odvaze vzdorovat totalitním režimům. Rodák z moravské vesnice nedaleko Litovle vynikal cílevědomostí a pílí, díky nimž i navzdory skromným poměrům úspěšně zvládl gymnaziální studia a po absolvování vojenské služby u jezdeckta v ruzyňských kasárnách zahájil ve svých dvaadvaceti letech studium medicíny na Univerzitě Karlově (1936). Již v prvním ročníku získal zázemí v Hlávkově koleji, která ubytovala nemajetné, ale perspektivní a nadané studenty. Právě zde se také aktivně zapojil do studentské samosprávy jako její místopředseda a sociální referent.

Jan Opletal patřil mezi demokraticky smýšlející studenty, kteří se jen velmi těžko smiřovali s okupací českých zemí Německem a s vyhlášením Protektorátu Čechy a Morava. Své postoje vyjádřil společně se stovkami dalších studentů na podzim 1939 v rámci připomínky založení Československé republiky; 28. října proběhla demonstrace, při níž vyšlo jen v Praze do ulic na 100 tisíc lidí. Německé pořádkové síly vnímaly oslavy připomínky vzniku novodobého československého státu jako provokaci a proti účastníkům na několika místech zasáhly. Mnoho lidí bylo zraněno a dva utrpěli smrtelná poranění – dvaadvacetiletý pekařský učeň Václav Sedláček, který po zásahu do srdce zemřel hned na místě, a právě Jan Opletal, který utrpěl průstřel břicha. Navzdory okamžité operaci, kterou vedl prof. Václav Pačes, Jan Opletal svým zraněním 11. listopadu podlehl. Oba zabití mají dnes v Žitné ulici pamětní desku, u níž každoročně probíhají pietní připomínky.

Z dostupných zpráv vyplývá, že Jan Opletal nemusel být jen náhodnou obětí násilí při demonstraci 28. října 1939. Patřil mezi hlavní organizátory a na setkání s kolegy v jídelně Hlávkovy koleje vystoupil s plamenným vlasteneckým projevem. Obrátil na sebe pozornost příslušníků gestapa, kteří byli o jeho jednání informováni, stejně jako studentů německé techniky, kteří se podle svědectví před demonstrací vyzbrojili revoly. Podle vyjádření operátora prof. Václava Pačese pocházela kulka, která ho zasáhla, z civilního revolveru. Nelze proto vyloučit, že útok na Jana Opletala byl záměrný.

Jestliže smrt a pohřeb Václava Sedláčka se podařilo okupační správě utajit, poslední rozloučení s Janem Opletalem se 15. listopadu 1939 rychle změnilo v otevřenou demonstraci odporu s poměry v Protektorátu. Německé okupační orgány však nehodlaly krátce po vypuknutí druhé světové války tolerovat jakékoliv projevy vzdoru. Česká protektorátní policie proti pohřebnímu průvodu, z nějž zaznívala česká hymna i protiněmecká hesla, ještě nezasáhla. Odveta však přišla téměř vzápětí. O dva dny později, v noci ze 16. na 17. listopad 1939, obsadilo německé vojsko společně s gestapem vysokoškolské koleje a uzavřelo české vysoké školy. Devět studentských funkcionářů bylo popraveno a dalších 1200 studentů odvezeno do koncentračního tábora Sachsenhausen-Oranienburg. České vysoké školy nebyly až do konce války otevřeny a jen několika vybraným studentům bylo dovoleno pokračovat na německých vysokých školách. Většina českých studentů proto navázala na přerušena studia až po roce 1945. Několika se podařilo z okupovaného území utéct a dostudovat v zahraničí, zejména ve Velké Británii. A právě oni, s podporou anglické studentské organizace Union Students of England a československé exilové vlády, seznámili mezinárodní veřejnost s událostmi na českém území. 17. listopad byl následně na památku Jana Opletala a statečnosti studentů vyhlášen Mezinárodním dnem studentstva.